

Naša peč.

Peč je po zimi potrebna reč.
(*Prigovor.*)

Sedaj na zimo se me spomni; kajpada, poprej pa se je zmenil záme kakor za lanski sneg.“ Takó in še huje bi me oštevala naša peč, ko bi znala govoriti. Nù, jaz se še kaj drugega nisem bal in bi se tudi peči nè, če bi ji bil prav ljubi Bog ustvaril jezik — a čemú strah, saj je mrtva stvar! Toda danes bi me brez dvoma pogrela takó dobrodejno, kakor me je včasih, ko ji je mati vrgla mogočen štor za málíco, samó da bi vedela, kako sem ji hvaležen za nje gorko ljubezen ali ljubeznivo gorkoto iz nekdanjih dnij in da jo nameravam tukaj očitno pohvaliti.

Jaz in naša peč sva prišla malo ne isti čas pod našo streho. Samó toliko sem jo prehitel, da še pomnim, kako so jo postavljali. Dobro še vem — jeseni je bilo — prav zaspan sem vstal in se nekaj kisal pri zajútreku.

„Kar tiho bodi in smijaj se, drugače te vzdídam v peč,“ zapretíl mi je zidar, ki je sestavljal iz posamičnih delov velikansko peč. Res, da sem imel peč rad, saj sem to pokazal takój prihodnjo zimo, ko sem se je skoro vedno tiščal, vender tako zeló mi pa vender ni bila ljuba, da bi se bil dal vzdídati vánjo. Raje sem utihnil in gledal, kaka bode.

„Nù kakšna?“ vpraša me morda kak radovednež. Le počasi! Vse razložim, a ne vsega najedenkrat, zakaj kakor sem vže rekel, naša peč je velika. Pa saj si vsak lahko sam misli, da ni majhna, če mu povem, koliko prostora potrebuje. Pičlo četrtno sòbe zavzema — pa se nisem čisto nič zlagal! Ej, ljubi moji, to je peč, da je kaj! Po deset hlebov speče mati najedenkrat v nji, pa kakšnih! In sedaj sodite, če ni res prostorna! Tam v kotu sobe kraljuje, na obeh straneh pa, to je tam, kjer ni zidú, stojita ob nji klopi. Takó visoko, kakor sta ti dve klopi, sega njen podstav. Brž nad klopéma pa se pričinja prvo nadstropje. Dà, dà, ni tako brez nič! Naša peč ima dve nadstropji: spodnje močnejše in zgornje nekoliko ožje. Barva ji je zelena, a ne navadna zelena, ampak tako svetla, da vam ne morem povedati. Kadar se po zimi vprè solnce vánjo — nù, kar je res, pa je res — kar vsa se blišči. Potem pa tiste cvetice, ki so narejene na nji, in drugi okraski! Še danes ne vem, kaj pomenjajo, toda nisem pozabil, kako sem potezal po desetkrat in še večkrat z mrzlim prstkom po tistih skrivnostnih črtah in znamenjih. A ne samó velika in lepa je naša peč, ampak tudi močna. In kako ne bi bila? Zvezana je namreč s tremi železnimi vezmi: spodaj, ob sredi in na vrhu. Pa sem se tudi vže sam prepričal, da je trdna. „Ne skakajte takó tam za pečjó, še poderete jo,“ svarila nas je često mati, ko smo se otroci prerivali za njo in po nji — vidite, pa je nismo podrli. Če bi bila slaba, davno bi se bila vže zgrudila pod toliko težo!

Še neko prednost, s katero se ne more ponašati vsaka peč, ima naša — prostoren zapeček. Drugo njeno nadstropje se namreč ne dotika zidú, kakor prvo, ampak med njim in steno je na obeh straneh kota za kake štiri žlice dolgosti praznega prostora, kateri se imenuje zapeček. Tu je narejen v peči tudi nekaj predálček, v katerem je navadno kaj dobrega, če drugega ne pa vsaj na pol pečeno

jabolko, ali suhi orehi ali kaj podobnega, kar se lahko ugrizne. Izpod stropa pa visi lesena ograja okrog peči, kamor obešajo obleko, še raje pa repine olupke, katere o veliki noči razsekajo za znano jed „alelujo.“

Približno taka je naša peč. Nu, še to bi se dalo omeniti, da ni okrogla, marveč štirivoglata. Vender ogli niso ostri, ampak zeló tópi. Skoro gotovo je lončar vedel, da se bodo večkrat sukale okolo nje mlade glavice, katerim brž škoduje, če zadenejo ob oster rob. Drugega pa res ne vem povedati o nji, — k večjemu če bi še to opomnil, da morajo v nji vselej dobro zakuriti, drugače ni gorka: a taka je menda tudi vaša, zato lahko izpustim v popisu to njeno lastnost.

Sedaj pa vem, da je vže marsikdo hud náme; češ, to si zmrznenec, ker toliko besediš o peči; mene pa nič ne zebe, za peč se prav nič ne menim. Kaj bi se vedno grèl? Drsati se, kepati se, sneženega moža delati, to je veselje!

Jaz sam bi peč le slabo branil, ali pa nič, ker predobro vem, da ni takih zabáv po letu. Toda národní pesnik, ki hvali zimo in je izvestno modrejši, nego li midva, pòje tako-le:

„Zima mi je tudi všeč:
Rad 'mam toplo peč
In za 'n dolg večer
Prav obilo sveč.
Se pa brž naspim,
Vstanem, v sneg zletím,
Včasih pa na led zdrčím.“

Ali ste čuli? Najpoprej imenuje peč, potem še le druge prijetnosti, torej se mi ni treba čisto nič sramovati, če sem se včasih tako rad smukal okolo peči. Ej, to so vam bili časi! Zunaj je vse škripalo pod nogami, po oknih pa so cvetele ledene cvetice, da še na cesto nisem videl. Take dni sem zlezal vrh peči — na tème, sedel po turško, ker sem bil prav pod stropom, in gledal mogočno s tega vzvišenega prostora po hiši. V peči se je čulo ropotanje, mati je namreč metala nova polena na ogenj, okna so se jela tajati pri vrhu — in kmalu mi je bilo na temenu prevroče, zato sem se nekoliko ponižal in se umaknil na zapeček, kjer je bilo hladneje. Tu sta bila tudi brat Tomažek in sestra Ivanka, ker nista smela na tème. Meni so namreč vže zaupali, da ne bodem telebil raz peč, njima pa je bilo prepovedano hoditi tjakaj. Kadar smo bili pa vsi trije skupaj, ni bilo nikoli mirú. Na zidu, kjer se prihaja s tal na zapeček, visi ura. Oj, kolikokrat smo ji zmedli vrvice z uteži in jo ustavili! Če smo se pa izogibali ure, zgodilo se je drugje kaj nerodnega: sedaj so se zmuznili olupki z ograje, sedaj smo stresli koruzo. Poleg tega pa tudi nikoli ni bilo dolgo brez joka. In naj je jokal kdor koli, oče nas ni kaznoval drugače kot: „Ivan, knjigo v roke in uči se čitati; vidva pa v kot in — poslušajta!“ V takih slučajih smo bili brž tiho, da bi slišal miško teči. A kmalu smo vnovič oživeli in jeli razgrajati. Toda očetovo vprašanje: „Kaj sem pa rekel?“ pomirilo nas je zopet.

Več kakor dvakrat ni oče nikoli veleval. To sem dobro vedel in poiskal abecednik, ki je bil prav tako rad za pečjo, kakor jaz. Takrat še nisem hodil v šolo, vender sem poznal vže precej črk. Oče mi je namreč povedal, kako se pravi kateri. In tako dobro mi je vse razložil, da do sedaj nisem pozabil čitati in se še vedno spominjam tistega prvega nauka.

„Le poglej,“ taka je bila moja šola za pečjó, „tisti okrogli črki, ki je taka kakor kolo, pravi se ‚o.‘ Ona zraven, ki ima odprta usta, kakor da jé, zove se ‚e.‘ Tako sem poznal kmalu vse črke. In če sem kateri pozabil imé, poprašal sem očeta, ki je šival za mizo — bil je krojač — kako se imenuje taka, ki ima dva stebra spodaj in je zgoraj zvezana. Brž sem zvedel in čital dalje. Pa to še ni vse! Celó nemščine sem se učil vže za pečjó.

Ko mi slovensko čitanje ni delalo posebnih preglavic, izpregovori nekoč oče in reče: „Ivan, če te je volja, pa te naučim nemščine.“

„Saj je še sami ne znate,“ odgovorim neverojetno.

„Kdo pravi, da nè?“

„No, pa me učite!“

„Dobro. Kar za menoj ponavljaj besede, pa bodeš brž znal. Torej: nemško, nemško — reci tako!“

„To vže razumem, čeprav je nemško,“ mislim si ter govorim za očetom: „nemško, nemško“ —

Oče mi narekuje dalje: „Znam, znam.“

Jaz ponovim ravno takó: „Znam, znam.“

„I, če znaš, čemu bi te potem učil,“ dejal je oče in se mi smijal.

Kaj nè, da sem imel bistro glavico, ker so mi tako naglo ubili nemščino vánjo!

Nekoč smo bili otroci sami v hiši za pečjó. Uboga peč! kar tresla se je, tako reč smo počeli. Na tême smo namreč položili desko, na nji pa tolkli orehe s kladivom. Potem smo privezali desko na vrstico, napeljali jo čez ograjo in spuščali na tla, da se je zadevala ob peč. Kaj smo mislili, da bode kdo kaj izvedel! A komaj je vzela mati iz peči topljeno mleko, vže smo bili izdani. Smetana na mleku je bila vsa nasmetena s sajami. In ko je bilo zakurjeno, jelo se je kaditi po vsi sobi . . . Dalje pa ne povem, kaj se je vse godilo takrat; le toliko omenim, da brez solz ni bilo in da sem moral jaz z ilovico sam zamazati vse razpoke in špranje na peči. Ker sem pa premalo pazil in peč močno onečedil, snažil sem jo tudi še dobre pol ure. Mari bi bil mîrnejši! Pa sem mislil, da zvečer ne zaspim, če se ne naskačem do siteda.

No, tako je bilo samó takrat, kadar smo bili poredni. A naša peč bi nas tudi lahko pohvalila, da smo bili pridni. Ob nedeljah je namreč oče včasih zapalil pipo, sedel na kraj zapečka, da nihče izmed nas ni padel na tla in čital kaj iz zgodb sv. pisma. Tačas pa smo kar poslušali in poslušali, vzlasti pripoved o egiptovskem Jožefu. — Ali pa da ste nas čuli zvečer, ko sem snel molek in začel moliti rožni venec! Vender preveč se ne smem ponašati, sicer se brž oglasi kdo, češ, tega pa ne pové, kolikokrat je zadremal mej molitevjo ves drobiž za pečjo . . . Takó se nam je pripetilo večkrat, pomislili pa nismo, koliko pridnejših otrok zmrzuje prav taisti trenotek . . . Predobro se nam je godilo razvajencem! Še celó tisto malo časa, kar smo morali repo sekati za živino, tožili smo, da nas zebe, čeprav smo bili v zakurjeni sobi. Nû, oče je dobro vedel, da le neradi delamo, zato je rekel najnadležnejšemu izmed nas: „Le zmrzni, sitnež! grob ti naredimo za pečjó, potem ti bode menda ustrezno.“ — Dà, kadar ni bilo treba, tiščali smo za peč; a tisti dan, ko so zaklali pri nas prašiča, ne bi nas bila udržala nobena stvar tam gori. Prevroče, prezaduhlo in Bog si ga védi, kaj nam je še vse bilo . . .

Kaj nè, sedaj veste, kako je bilo pri nas za pečjó? Dobro, dobro. Lepo je bilo, še danes se mi toži po tistih časih — prav res!

Oj peč, ljuba naša peč! Osladila si mi marsikatero urico in mi jo še sedaj sladiš v prijetnih spominih. Dolgo se sicer vže nisem grel ob tebi, ker sem ostavil ljubi dom, in tudi dobro vem, da mi boše malokrat še gorko ob domači peči. A to me ne žali preveč. Zakaj prijetneje kakor zakurjena peč ogreva človeka ljubezen do doma; ta je popólnejša, stanovítnejša. Spomin náte, čestitljiva peč v kotu očetove hiše, pa mi podžiga vedno z novim plamenom to ljubezen domovinsko.

Kajtimar.

Ubožni plemenitnik.

Nadškof D' Avian v Bordeauxu na Francoskem ni pustil nikoli kakega siromaka brez pomoči od sebe, vsakemu je pomagal, če je le mogel. Ta njegova radodarnost ga je privedla tako daleč, da mu ni drugega preostalo, kakor še nekaj raztrganih srajc. Njegov sluga to videč in boječ se za svojega gospodarja, stopi nekega dne k nadškofu v sobo ter mu z ganljivim glasom reče: „Premilostivi gospod! poznam plemenitnika, ki je tako ubožen, da niti poštene srajce nima.“ — „Ali res?“ vpraša ga nadškof, „ako je res tako, pojdi in kupi mu nekoliko novih.“ — Sluga naglo otide, da zvrši, kar mu je nadškof ukazal, ter prinese dvanajst lepih novih srajc. —

„Dobro,“ reče nadškof, zdaj pojdi in daj jih ónemu ubožnemu plemenitniku, o katerem si mi pripovedoval.“ — „Premilostivi gospod nadškof“, odvrne mu sluga, „ta ubožni plemenitnik ni nihče drugi kakor Vi.“ — Nadškof D' Avian obdrži srajce, a ne dolgo, ker vže čez nekaj dni jih dobi neki prosjak.

Pač redki so danes taki dobrotniki.

Gruber.

Vzpomlad.

Rišla je vesela vzpomlád. Solnce gorkeje sije in drevesa zelené. Kamor koli pogledam, povsod vidim vse polno pisanih cvetíc. Vesele ptičice pojó in si zidajo gnezdeca. Kmetič orje, seje in braná.

V tem prijetnem letnem času se otroci radi igramo zunaj v senci košatih dreves ali pa po cvetočih travnikih. Ne potrebujemo več rokavice niti debelega kožuha, kakor ga smo nosili po zimi. Ljubo zlato solnčeece nas ogreva s svojimi gorkimi žarki. Oj, kako lepa in prijetna je vzpomlád! Pač moramo biti hvaležni dobremu Očetu v nebesih, ki nam je toliko veselja napravil.

(„Po Kellner-ji“ prel. Iv. T.)

